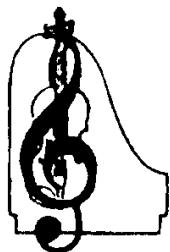

culturele
ANBI

380e concert

Maandag 20 februari 2017
20.00 uur

KLENKE QUARTETT

ANNEGRET KLENKE, VIOOL
BEATE HARTMANN, VIOOL
YVONNE UHLEMANN,
ALTVIOOL
RUTH KALTENHÄUSER,
CELLO

HARALD
SCHONEWEG,
ALTVIOOL

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

PROGRAMMA

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

*Kwintet in Bes gr. t. KV 174 voor
2 violen, 2 altviolen en cello
(1773)

Allegro moderato
Adagio
Menuetto ma allegretto
Allegro

**Kwintet in D gr. t. KV 593 voor
2 violen, 2 altviolen en cello
(1790)

Larghetto– Allegro
Adagio
Menuetto: Allegretto
Finale: Allegro

pauze

Johannes Brahms (1833-1897)

***Kwintet nr. 2 in G gr. t. op. 111
voor 2 violen, 2 altviolen en cello
(1890)

Allegro non troppo, ma con brio
Adagio
Un poco Allegretto
Vivace ma non troppo presto

* hier één maal eerder uitgevoerd : 21 okt. 1985
door het DEMIAN KWINTET

** hier nimmer uitgevoerd door strijkers, maar
wel in een bewerking van Alban Wesly door
Rietkwintet Calefax, 13 januari 1998

*** eerste uitvoering in onze series

Het **Klenke Kwartet** speelt vanaf de oprichting, in 1991, in ongewijzigde samenstelling. De vier musiciennes studeerden aan de Hochschule für Musik 'Franz Liszt' in Weimar. Het kwartet werd gecoacht door o. a. Norbert Brainin (primarius Amadeus Kwartet) en Sándor Devich (Bartok Kwartet). Het concerteerde op de bekende internationale festivals en maakte tournees door Europa en Noord- en Zuid Amerika. In 2003 reisde het kwartet mee met de Duitse Bondspresident Johannes Rau op zijn staatsbezoeken aan Mexico, Chili, Uruguay en Brazilië. Opnamen op cd met kwartetten van Mozart oogstten veel lof. In 2007 werd in Cannes het Klenke Kwartet de MIDEM 'Classics Award' toegekend. In 2010 trad het Klenke Quartett op in het zondagochtendconcert van de AVRO in de Kleine Zaal van het Concertgebouw en op 14 november 2011 concerteerde het kwartet, eveneens samen met Harald Schoneweg, met veel succes in onze serie met kwintetten van Vaughan Williams en Mozart (KV 406) en het 2e strijkkwartet van Tsjajkovski.

Altviolist **Harald Schoneweg** studeerde viool aan de Musikhochschulen in Keulen en Düsseldorf bij o.a. Igor Ozim en Sándor Végh en ook bij de legendarische violist Nathan Milstein. Hij is hoofdvakleraar kamermuziek aan de Musikhochschule in Keulen en een veelzijdig kamermuzikspeler. Voor het Klenke Quartett is hij ook een belangrijke coach geweest.

Mozart
Gipsmedaillon uit 1788
door Leonhard Posch

Componeren voor strijkkwintet, waarbij aan het kwartet een alt of cello werd toegevoegd, kwam in de tweede helft van de 18e eeuw in zwang en componisten die er zich mee bezighielden zijn b.v. Michael Haydn en Boccherini. De laatste heeft er wel honderd geschreven, maar het betreft vooral speelmuziek zonder veel diepgang. Dit in tegen-

stelling tot het werk van **Mozart**, wiens strijkkwintetten algemeen worden gerekend tot het beste van wat hij op het gebied van de kamermuziek heeft geschreven. Er is weinig bekend voor welke gelegenheid en voor wie Mozart zijn kwintetten heeft gecomponeerd, mogelijk louter uit innerlijke drang en misschien speelde mee dat hijzelf bij het musiceren een voorliefde had altviool te spelen. Zeker is dat bij alles wat hij deed, vooral na 1787 toen het Weense publiek zich van hem afkeerde en hij in armelijke omstandigheden kwam te verkeren, geld een belangrijke rol speelde. Wellicht dat hij daarom de Serenade KV 388 uit 1782 voor 2 hobo's, 2 klarinetten, 2 hoorns en 2 fagotten in 1788 heeft bewerkt voor strijkkwintet (KV 406). Begin van dat jaar plaatste hij enkele malen een advertentie in de Wiener Zeitung: *'Ik bied drie nieuwe kwintetten te koop aan, in nette en correcte afschriften. De intekenbiljetten zijn verkrijgbaar bij de heer Puchberg op de Hohe Markt waar vanaf 1 juli de muziek kan worden opgehaald....., Kapelmeester Mozart, in dienst van Zijne Majesteit'*. Het betrof KV 406, KV 515 en KV 516. Prijs: 4 dukaten. Duur! Alleen op te brengen door rijke mensen. Het werd een flop; 'men' speelde nu eenmaal 'kwartet', zo'n extra alt was alleen maar lastig en moest soms ook nog worden betaald! In zijn laatste levensjaar componeerde Mozart nog twee kwintetten: KV 593 en KV 614, absolute topstukken uit zijn oeuvre, die merkwaardigerwijs veel minder op concertprogramma's voorkomen dan die uit 1788. Er zijn aanwijzingen dat deze kwintetten zijn besteld en betaald door Mozart's logebroeder Johann Tost, een rijke wohlhandaar die tevens een zeer goed violist was en jarenlang heeft gespeeld in Haydn's Esterhazy-orkest. Zijn naam is ook verbonden aan Haydn's kwartetseries op. 54, 55 en 64. (Joseph Haydn heeft geen strijkkwintetten gecomponeerd; desgevraagd zou hij hebben geantwoord dat hij daarvoor nimmer een verzoek had gekregen).

Het kwintet KV 174, gecomponeerd op 17-jarige leef-

tijd, ontstond kort nadat Mozart in de jaren daarvoor 2 series van 6 strijkkwartetten had gecomponeerd waarin de invloed van Joseph Haydn duidelijk aanwijsbaar is. Hij was in die tijd voortdurend op reis, vooral door Italië, maar componeerde vrijwel aan één stuk door: opera's, symfonieën, kerkelijke werken etc. Wanneer men KV 174 beluistert zijn onstuimigheid maar ook rijpheid het meest opvallend: het is of je een werk uit een latere periode hoort. Ook opvallend: het vaak optredend 'vraag- en antwoordspel' tussen 1e- en 2e viool/ 1e alt, de vitaliteit van het eerste deel, de intimiteit van het Adagio (con sordino) en het 'avontuurlijke' van de Finale. Alfred Einstein noemt dit kwintet 'a stylistically experiment'.

Het Kwintet KV 593 begint met een 'proloog' (Larghetto) waarin de cello zesmaal achtereenvolgend een 'statement' maakt dat door de violen en altten wordt beantwoord, waarna het Allegro begint. Aan het slot daarvan keert het Larghetto terug; na een generale pauze wordt het deel met 8 maten Allegro afgesloten. Het Adagio heeft overeenkomst met het langzame deel van de 'Jupiter' Symfonie. Na een 'Haydn-achtig' Menuet/Trio wordt het kwintet besloten met een Rondo waarin van alles gebeurt en o.a. originele chromatische loopjes voorkomen.

Johannes Brahms voltooide in 1860 zijn eerste werk voor uitsluitend strijkers, het eerste strijksextet op. 18. Daarna begon hij aan een strijkkwintet met 2 celli waarmee hij probeerde te treden in de voetsporen van Schubert wiens revolutionaire schepping voor deze bezetting nog maar kort daarvoor (in 1853) was uitgegeven. Helaas zette Joseph Joachim, nadat hij zich aanvankelijk enthousiast

had betoond, steeds meer vraagtekens bij de uitvoerbaarheid van het werk, waarna Brahms gedesillusioneerd de partituur verbrandde, nadat hij er een bewerking voor twee piano's van had gemaakt. Ook deze vorm bevredigde niet, zodat Brahms er tenslotte een bewerking van maakte voor pianokwintet, op. 34, dat een groot succes is geworden. Pas in 1882 kwam hij terug op het genre en zou hij nog 2 strijkkwintetten componeren, nu in de meer gebruikelijke vorm met 2 altviolen. Na Mozart is Mendelssohn in de eerste helft 19e eeuw met zijn beide kwintetten (op. 18 en 87) belangrijk geweest voor de ontwikkeling van deze compositievorm, want componeren voor

strijkkwintet vergt een geheel andere aanpak dan voor strijkkwartet, doordat er eigenlijk binnen het harmonisch spectrum 'een stem teveel' is. Voordeel van de kwintetvorm is echter de mogelijkheid de klank groter en meer 'orkestraal' te maken. Brahms 1e strijkkwintet op. 88 verscheen in 1882 en hij componeerde zijn kwintet op. 111 zomer 1890 in Bad Ischl. Het is één van de gelukkigste perioden van zijn leven geweest: hij werd algemeen gewaardeerd als de belangrijkste in leven zijnde Duitse componist van zijn tijd –Wagner was in 1883 overleden– en hij voelde zich bevrijd van de druk zich te moeten bewijzen. Deze positieve en vrolijke stemming vindt zijn weerklank in dit kwintet. In het eerste deel speelt de cello het fiere openingsthema en moet het daarbij opnemen tegen de ferme omspelingen van de overigen. Na een overgang volgt een lieflijk 2e thema. Het Adagio brengt een vredige rust met een heel eenvoudige thematiek. Deze zonnige, gemoedelijke sfeer hoort men ook in het Allegretto. Het kwintet wordt besloten met een dansante Finale. Brahms besloot na het voltooien van dit kwintet dat het zijn laatste compositie zou zijn; in tegenstelling tot vroeger was hij nu zelf eens echt tevreden over wat hij had gecomponeerd.... Maar het liep anders: in maart 1891 hoorde hij in Meiningen in het orkest aldaar de klarinettist Richard Mühlfeld spelen en hij was hiervan zó onder de indruk dat hij zomer 1891 voor hem het klarinettrio op. 114 en het klarinetkwintet op. 115 componeerde. In 1894 volgden nog de twee klarinetsonaten op. 120. Ook componeerde hij in die tijd nog meerdere korte pianostukken. Zijn laatste grote werk is 'Vier Ernste Gesänge' op. 121 (1896).

Volgende concert:
Woensdag 15 maart 2017 20u
SCHUMANN QUARTETT
Mozart KV 590
Schnittke 3e strijkkwartet
Verdi strijkkwartet
19u: inleiding Guus van Es, musicoloog

voor recensies: google naar
Kamermuziek Deventer